

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for Mesøy, Meløy kommune, Nordland fylke

Oppfølging av tradisjonell slåttemark som utvalgt naturtype

NIBIO RAPPORT | VOL. 4 | NR. 124 | 2018

Per Vesterbukt

Divisjon for matproduksjon og samfunn/Kulturlandskap og biomangfold

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for Mesøy, Meløy kommune, Nordland fylke - Oppfølging av tradisjonell slåttemark som utvalgt naturtype

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Per Vesterbukt

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
25.10.2018	4/124/2018	Åpen	11218	
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-02185-8	2464-1162	22	3	

OPPDRAUGSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Nordland

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Ingvild Gabrielsen

STIKKORD/KEYWORDS:

Slåttemark, handlingsplan, skjøtselsplan, utvalgt naturtype, vegetasjon

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Rapporten inneholder skjøtselsplan for verdifull slåttemark på Mesøy i Meløy kommune. Lokaliteten innehar verdi B som følge av arealstørrelse, tilstand og artsmangfold. Mesøy har i tillegg en kulturlandskapsverdi i form av et tradisjonelt drevet gårdslandskap med slåttemarker, naturbeitemarker og utmarksbeite Det er avgjørende med en videreføring av tradisjonell ekstensiv skjøtsel for å kunne opprettholde verdien på slåttemarka.

LAND/COUNTRY: Norge
FYLKE/COUNTY: Nordland
KOMMUNE/MUNICIPALITY: Meløy
STED/LOKALITET: Mesøy

GODKJENT /APPROVED

Knut AndersHovstad

NAVN/NAME

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Per Vesterbukt

NAVN/NAME

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Utarbeidelse av skjøtselsplanen for Mesøy i Meløy kommune er utført på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark. Den baserer seg på feltbefaring og intervjuer med grunneieren.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av slåttemark i Nord-Norge. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypene som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase.

Til skjøtselsplanen følger et veiledningshefte¹ om slåttemark utarbeidet av Miljødirektoratet, samt Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge utarbeidet av Bolette Bele, Ann Norderhaug, Torbjørn Alm og Vibekke Vange NIBIO.

NIBIO takker bruker Merete Larsen og Fylkesmannen i Nordland v/Ingvild Gabrielsen for verdifull informasjon til prosjektet.

Trondheim, 5.10.2018

Per Vesterbukt

¹ For sesongen 2018 finnes dette som utkast

Innhold

1 Slåttemark i Nord-Norge	5
2 Skjøtselsplan for Mesøy.....	8
2.1 Innledning.....	8
2.2 Hensyn og prioriteringer	10
2.3 Tradisjonell og nåværende drift	10
2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen	14
2.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer	14
2.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen	15
2.7 Mål for verdifull slåttemark.....	15
2.8 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode).....	16
2.9 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)	17
2.9.1 Slått	17
2.9.2 Beite	18
2.9.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak	18
2.10 Oppfølging av skjøtselsplanen	19
2.11 Bilder	19
Vedlegg.....	23
Artsliste	23
Tiltakslogg, grunneiers notater	24
Overvåkning, log.....	26

1 Slåttemark i Nord-Norge

Tradisjonelle slåttemarker er naturenger i inn- og utmark med ville plantearter, som har blitt slått for å skaffe vinterfôr til husdyra. Slåttemarkene ble gjerne slått seint i sesongen, etter at de fleste plantene hadde blomstra og satt frø. De er ofte overflatelydda for stein, men har i mindre grad vært oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og er ikke- eller i liten grad gjødsla med tilført husdyr- og kunstgjødsel. Slåttemarkene har tradisjonelt vært høstbeita og kanskje også vårbeita. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer imidlertid fra sted til sted.

Slåttemarkene er ofte urterike (blomsterrike), og omtales gjerne som «blomsterenger». De huser også ofte et stort mangfold av insekter.

Artssammensetningen i slåttemarkene kan variere mye blant annet avhengig av klimaet. Variasjonen i slåttemarksfloraen er stor fra nord til sør og fra kyst til innland i Nord-Norge. Forskjeller i fuktighetsforhold og kalkinnhold i marka påvirker også artssammensetningen sterkt.

Vanlige plantearter i tørre-friske enger er gras og halvgras som engkvein, rødsvingel, gulaks, bakkefrytle, bleikstarr og urter som for eksempel blåklokke, ryllik, følblom, småengkall, hvitmaure, fuglevikke, engsyre, harerug, engsoleie, marikåpe-arter, i høyereliggende områder også snøsøte. I Nordland og Troms er også rødknapp og prestekrage vanlige innslag i tørre slåttemarker, mens silkenellik kan komme inn i Øst-Finnmark.

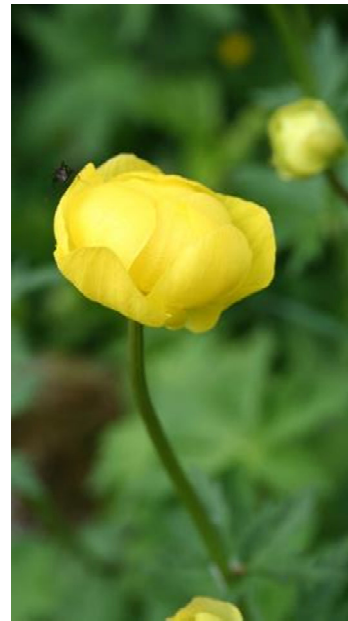

Slåttemark på Svebakken i Hemnes kommune i Nordland som representerer en tørr-frisk engutforming. Bildet t.h. viser småengkall som gjerne vokser i slike enger.

Foto t.v. Annette Bär og t.h. Ellen Svalheim.

I litt kalkholdige områder kan man finne gras som dunhavre, og i de sørlige delene av Nord-Norge også hjertegras. Ellers på kalk vokser urter som gjeldkarve, fjellflokk, vill-løk, vill-lin, fjellfrøstjerne, gulmaure, (fjell)bakkestjerne, ulike marinøkler og orkideer. Noen av disse står på den norske rødlisten (og er truet) (www.artsdatbanken.no).

I litt fuktigere eng finnes arter som sølvbunke, jåblom, ballblom, skogstorkenebb, rød jonsokblom, marikåper, sibirgrasløk og hvitbladtistel. I fuktigere enger i Finnmark kan man finne østlige arter, foruten silkenellik som nevnt over også finnmarksfrøstjerne, storveronika og russekjeks.

Slåttemark på Kvanndalen i Rana kommune i Nordland. Bilde t.h. viser ballblom som er et vanlig innslag i litt fuktigere eng ved siden av arter som sølvbunke, jåblom, og skogstorkenebb.

Foto t.v. Annette Bär, t.h. Ellen Svalheim.

Slåttemark med silkenellik i Anopset i Porsanger kommune i Finnmark. Bilde t.h. viser nærbilde av silkenellik som er en østlig art og stedvis vokser i slåttemarkene i Finnmark.

Begge foto Ingrid Golten.

Hvis slåtteenger blir liggende brakk, blir engene gjerne dominert av noen få, høyvokste arter. Hundekjeks, skogstorkenebb, marikåper og mjødurter er typisk, men også tromsøpalme kan komme inn. I innlandet er store felt av geitrams vanlig der drifta har opphørt, før busker og trær overtar i en senere fase av gjengroingen.

Mange gamle slåttemarkar brukes i dag til beite eller er grodd igjen. «Tradisjonelle» slåttemarkar har derfor blitt svært sjeldne og det er spesielt viktig at gjenværende slåttemarkar holdes i hevd. Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i veiledningsheftet, og konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtelsesplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene finnes i Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge (Bele, Norderhaug, Alm & Vange 2014). Mye av denne teksten om slåttemark i Nord-Norge er hentet fra den.

2 Skjøtselsplan for Mesøy

GRUNNEIER: Merete Larsen		ANSVAR SKJØTSEL: Merete Larsen	LOKALITETSVERDI I NATURBASE ² : B
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 05.10.18		DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 09.07.18	
DATO REVIDERING:		DATO BEFARING (REVIDERING):	
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM): E-post, tlf. juni 2018, befaring 9 juli 2018, E-post, tlf. aug.-okt. 2018			
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV: Per Vesterbukt			FIRMA: NIBIO
REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV:			
UTM SONE LOKALITET(ER): 33 W	NORD: 7416349	ØST: 440286	GNR./BNR.: 83/1, 83/6
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET: 7.8 daa.	DEL AV VERNEOMRÅDE: Nei		DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP: Ja, slåttemark
AREAL (ETTER EVENTUELT RESTAURERING): 15.8 daa	HVLKET VERN:		

2.1 Innledning

Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO v/Per Vesterbukt på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland. Slåtteeng er vurdert til å være en sterkt truet naturtype (EN) i Norge ut fra reduksjon i både areal og tilstand (Lindgaard & Henriksen 2011). Området ble befart 9.7.2018 av Per Vesterbukt sammen med bruker. Informasjon fra bruker er også lagt til grunn for skjøtselsplanen. Lokaliteten er ikke tidligere kartlagt.

Rødlista i Norge er utarbeidet etter Den Internasjonale naturvernunionen (IUCN) sine retningslinjer. Rødlista 2015 er den tredje som er produsert i regi av Artsdatabanken; den første ble publisert i 2006 og revidert i 2010 og i 2015. Artene på Rødlista er rangert i ulike kategorier. Hver kategori sier noe om hvor høy risiko artene har for å dø ut, hvis de rådende forhold vedvarer. Rødlista inkluderer alle arter og underarter/varieteter som er vurdert til en av kategoriene regionalt utdødd RE, kritisk truet CR, sterkt truet EN, sårbar VU, nær truet NT og datamangel DD. Disse artene betegnes som rødlistearter. Artene i kategoriene kritisk truet CR, sterkt truet EN og sårbar VU benevnes som true arter (Henriksen & Hilmo 2015).

Norsk svarteliste er en vurdering av økologisk risiko og innebærer en analyse av en arts reelle og potensielle negative effekter på stedegent naturmangfold. Norsk svarteliste 2009 (Gederaas mfl. 2009) var den første offisielle oversikten over økologiske risikovurderinger av fremmede arter. *Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012* avløser Norsk svarteliste 2009 (Gederaas et al. 2012).

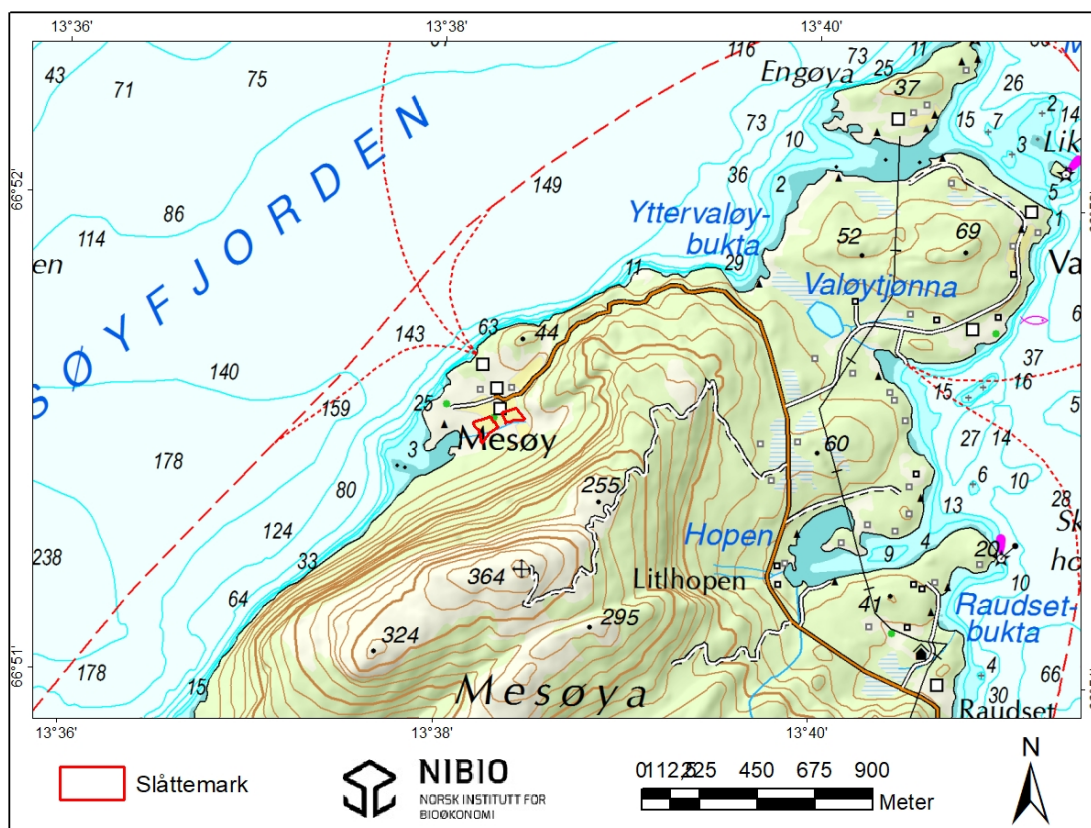
Mesøy gård ligger nordvest på Mesøya, 3 km sørvest for tettstedet Ørnes i Meløy kommune. Mesøy er en gammel gård, den eldste og viktigste på øya, og var fra gammelt av krongods. Her er gjort en rekke

² Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2009), og faktaark for slåttemark, utformet av Ellen Svalheim (Svalheim 2014).

funn fra både yngre steinalder og vikingetiden. Eldste skriftlige nedtegnelse er fra 1522. Siden først på 1700-tallet har Mesøy vært delt i tre bruk, men kun ett bruk har aktiv drift i dag. Selve slåttemarka har slak vestvendt helling ned mot sjøen, 1-15 moh., med jordsmønn bestående av marine avleiringer (leire, skjellsand), samt skjellsand nederst mot strandsonen. Enga avgrenses i nord og øst av naturbeitemark, ellers mot plen, bygninger, brakklagt eng og strandsoner/tangvoll ned mot sjøen. Berggrunnen i området består av granitt og granittisk gneis, som regel rødlig, dels sliret.

Figur 1. Topografisk oversikt for lokaliteten Mesøy (merket rødt).

Figur 2. Lokaliteten Mesøy med kartlagt slåttemark (inntegnet rødt).

2.2 Hensyn og prioriteringer

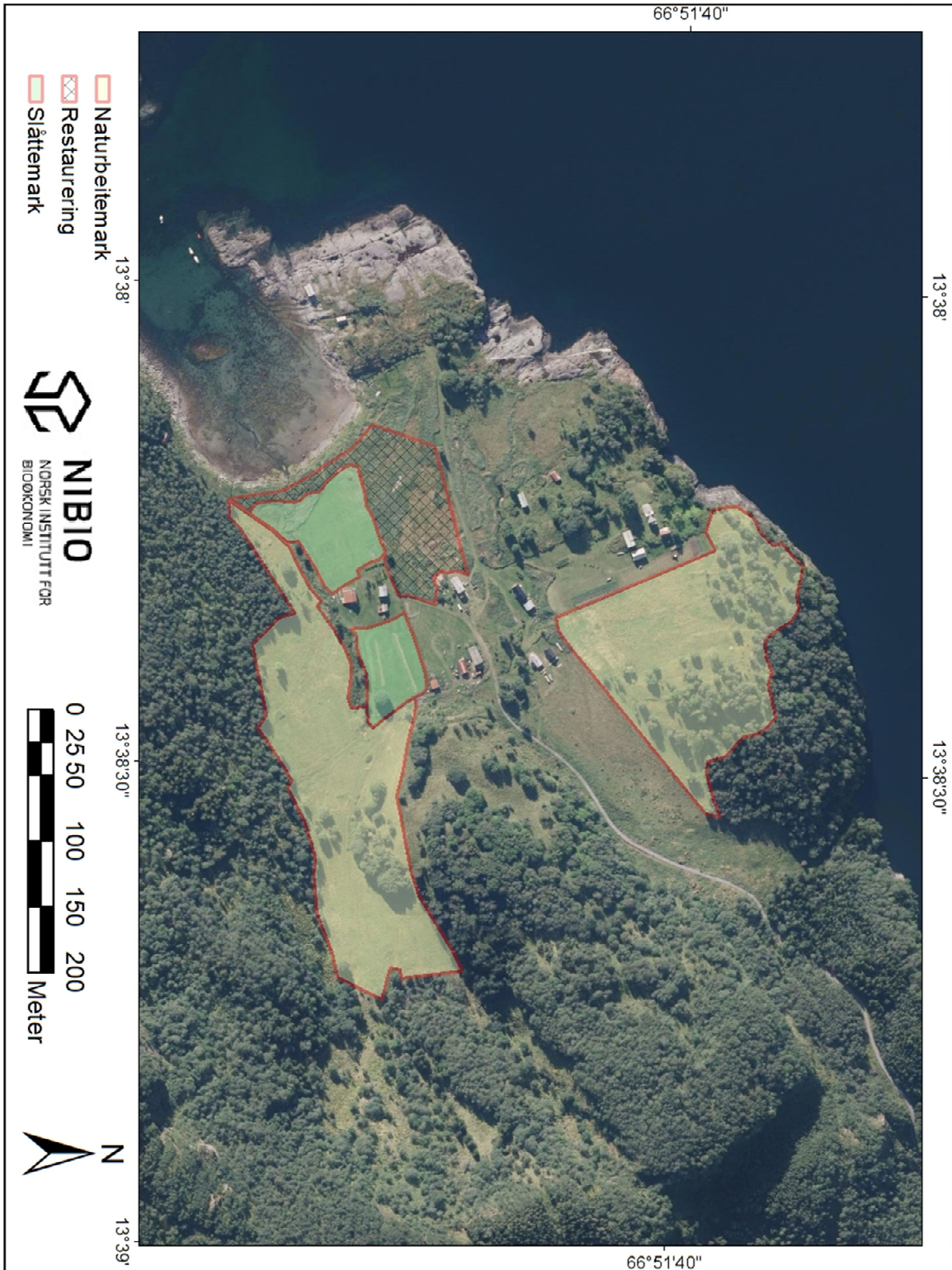
Bruker har de første årene siden oppstarten anvendt tohjuls slåmaskin og ljà, før det ble kjøpt inn lett kompakttraktor som er brukt under slått siden 2012. Det er ønskelig at lette redskaper som ljà/tohjuls-slåmaskin i størst mulig grad tas i bruk på enga. Bruker har ikke egen tohjuls-slåmaskin, og det ble lånt en gammel tohjuling under årets slått grunnet reparasjoner på traktor, men også denne havarerte og skapte kapasitetsproblemer for gjennomføring av slått. Bruker har derfor et særskilt behov for investering i ny tohjuling for skjøtsel av slåttemarkene.

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Gammel slåttemark (gnr/bnr 83/6) som bruker leier av grunneier. Tidligere drift i nyere tid omfattet bruk av hest under slått og hesjing rundt midten av juli, fra 1970-tallet tohjulstraktor. Noe høstbeite med storfe, hest og sau (usikkert eksakt hvilke dyr som beitet enga etter slått). Usikkert hvorvidt det ble anvendt kunstgjødsel, ukjent når siste pløying fant sted, men går langt tilbake i tid. Driftsopphør rundt 1975. Enga ble så slått med tohjuling noen år av bruker på 83/7, før grunneier opprettholdt slått fram til 2009 med hensikt å hindre gjengroing, der graset ble liggende på bakken. Dagens bruker gjenopptok driften på Mesøy i 2009 med sauehold, og har i dag 25-30 voksne dyr med spælsau. Bruker har siden 2009 slått årlig én gang i månedsskifte juli/august med slåmaskin (fra 2012 også med kompakttraktor). Graset hesjes (gjennom dugnadshjelp), og brukes som vinterfôr til sauene. Er ikke brukt kunstgjødsel. Enga fremviser i dag forholdsvis fin slåttemarks-struktur med god hevd. Sporadisk beite fra elg forekommer. Flekkvis tett mosedecke forekommer med engkransmose.

Restaureringsareal ligger på brukers eiendom (gnr/bnr 83/1). Dette arealet har i generelle trekk samme driftshistorikk som slåttemarkene, men brakklegging siden 1970-tallet har medført omfattende

gjengroing av strandrør, samt noe innslag med høgstaudearter (hundekjeks, stornesle, mjødukt). Bruker har slått marka enkelte år siden 2011 som et restaureringstiltak, og utbredelsen til arten er nok noe redusert i øvre del, men fremdeles er forekomsten så dominerende at vegetasjons-struktur tilknyttet slåttemark er fraværende her. Enga registreres derfor ikke som slåttemark. Arbeidet er svært ressurskrevende og har derav ikke hatt årlig prioritet. Strandrør trives best på jord med god tilgang på fuktighet, og særlig nedre deler av arealet kan nok tidligere ha utgjort fukteng. Arten formerer seg med frø og krypende jordstengler, og danner ofte tette, høyvokste bestander som også produserer et tett strølag i bunnen hvor få andre planter trives.

Figur 3. Oversikt over viktige naturtyper på Mesøy (ortofoto). Kartlagt areal med slåttemark (inntegnet grønt), naturbeitemark (inntegnet gult) og restaureringsareal slåttemark (skravert). Kartgrunnlag: Norge digitalt.

Figur 4. Detaljbilde, avgrensning slåttemark (inntegnet rødt) og restaureringsareal (skravert). Kartgrunnlag: Norge digitalt.

2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen

Slått

Bruker har anvendt kompakttraktor og slåmaskin ved slått, men har behov for investering i egen tohjulsslåmaskin for bruk på vanskelig/bløtt terreng. Dette vil minske jordpakking og kjøreskader på fuktmark. Bruker ønsker fortsatt slått med traktor på egnet areal grunnet kapasitetsutfordringer for gjennomføring av slått i sin helhet. Forøvrig havarete traktoren under slått sist sommer, noe som ga store problemer med å få gjennomført slått i fravær av en tohjulsslåmaskin. Det er også planer om å gjeninnføre slått på deler av beitemarka som tidligere ble høstet. Dette arealet er ikke tilgjengelig med kompakttraktor, noe som også gir et behov for tohjuling.

Hesjing er veldig ressurskrevende, og bruker har pleid å gjennomført denne ved hjelp av hytteeiere og frivillige. Bemanning sammen med værforhold er nok den største utfordringen for å få gjennomført hesjing og fjerning av høyet.

Ellers har slåttemarka ifølge bruker fått forbedret tilstand siden gjenoppstarten i 2009, bl.a. med redusert utbredelse med nitrofile høgstauder/gjengroingsarter (eks. hundekjeks, stornesle) og økt utbredelse med urter og gras (bl.a. engkvein, gulaks og rødsvingel). Det er også røsket opp og fjernet mye høymole de første årene etter 2009.

Beite

Omkringliggende naturbeitemarker beites i dag med sau under ulike tidspunkt gjennom vår, sommer og høst. Også beiteengene har gjennomgått omfattende restaurering fra bruker siden oppstarten i 2009, en restaurering som fortsatt pågår i dag. Selve slåttemarka (Gnr/bnr 83/6) er inngjerdet og beites ikke da grunneier er negativ til dette.

Rydding/restaurering

Som nevnt ovenfor er her fjernet mye høymole første årene, og enga har ifølge bruker hatt positiv utvikling siden oppstarten 2009, da forekomster med høgstauder som hundekjeks, stornesle, mjøduert, høymole og bringebær er redusert. Samtidig har utbredelsen med arter knyttet til slåttemarks-struktur økt under disse årene, bl.a. engkvein, gulaks, fuglevikke, rødsvingel, engfrytle, harerug, blåklokke, prestekrage, hvitmaure og rødknapp. Dette har i sin tur også bidratt med forbedring av enga som fôrressurs til husdyrene. Slåttemarka bar nok fram til 2009 noe preg av at slåtteeavfall ikke ble fjernet, noe som gir både skygge- og gjødslings-effekt i enga, som i sin tur fører til dårligere spiringsforhold, lavere artsrikdom og favorisering av nitrofile høgstauder.

Ellers er her ingen kantskog/gjengroingsskog som nødvendiggjør rydding. Slåttemarkene og restaureringsarealet ligger åpent til ned mot sjøen og naturbeitemarkene og har god solinnstråling med fravær av artsfattige skyggesoner.

2.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer

Middels artsrik slåttemark. Flekkvis tendenser til preg av gammeleng med høy produktivitet på frisk/fuktig næringsrik jord og nitrofile arter (eks. hundekjeks, engsyre, engsoleie, stornesle, strandrør, mjøduert og sølvbunke), gjelder særlig der enga flater ut nederst ned mot sjøen og mottar gjødselsig fra høyereliggende deler. Enga har dog totalt sett overvekt av vegetasjonstype knyttet opp mot slåttemarks-struktur. Høyde feltsjikt 30-60 cm, flekkvis åpent, glissent på forholdsvis næringsfattig mark, særlig for øvre deler. Noe elgtråkk, elg ble da også observert i tilgrensende naturbeitemark under befarung.

Teigen nedenfor tunet med mengdearter som; engkvein, gulaks, engsoleie, engsyre, ryllik, fuglevikke, rødsvingel og marikåpe sp. Også flekkvis rik utbredelse med bl.a. grasstjerneblom, følblom, engfrytle, harerug, engrapp, hvitkløver og hundekjeks. Slåttestarr, hanekam og skogmarihånd kommer inn på mer frisk/fuktig eng nederst. Dunhavre også tilstede nederst i sørøst. Øvre del ovenfor tunet generelt mer glissent, åpent feltsjikt dominert av bl.a. engkvein, gulaks, engsyre, engsoleie, ryllik og rødsvingel. Andre mengdearter i større og mindre grad; følblom, hundekjeks, engrapp, hvitkløver, grasstjerneblom, marikåpe sp. og fuglevikke. Andre registrerte naturengarter som kan nevnes er bl.a. blåkløkke, prestekrage, hvitmaure, gulflatbelg, rødknapp, hvitbladtistel, rødkløver, enghumbleblom og rød jonsokblom. Det ble ikke påvist rødlistearter. Ei heller fremmede arter, men strandrør fremstår som problemart på restaureringsarealet, med tett og kompakt utbredelse som vanskeliggjør etablering for andre arter. Det ble ikke tatt befaringsenhøstes med tanke på sopp- og lavarter.

2.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen

OPPSUMMERENDE VURDERING	I HØY GRAD	IMIDDELS GRAD	I LITEN GRAD
Har skjøtselen vært tilfredsstillende for å oppnå målene, jf. skjøtselsplanen som nå revideres?			
Bør skjøtselen endres for neste skjøtselsplanperiode (neste 5 år)?			
Er det realistisk at lokaliteten holdes i hevd de neste 5 åra?	X		

2.7 Mål for verdifull slåttemark

<p>HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E):</p> <p>Slåttemarka er middels artsrik med forholdsvis god tilstand og hevd, verdi B. Målet er å opprettholde og øke artsmangfoldet for lokaliteten gjennom fortsatt tradisjonell skjøtsel med årlig og sen slått.</p>
<p>EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER:</p> <p>Traktorslått bør ideelt sett erstattes med tohjulsslåmaskin, evt. ljà, men hvis bruker føler det er nødvendig relatert til kapasitetsproblemer, kan kompakttraktor anvendes på tørrere mark ettersom den er liten og lett, og således mer skånsom med tanke på jordpakking.</p>
<p>TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE:</p> <p>Eventuelle spesifikke tilstandsmål for rødlistearter/problemarter.</p> <p>Redusere forekomster med nitrofile høgstauder, eks. hundekjeks, stornesle, bringebær, mjøduert.</p>

2.8 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
<p>Bør innføres årlig slått på inntegnet restaureringsareal med tanke på å redusere utbredelsen med strandrør, og på sikt få en gjeninnførsel av slåttemarks-vegetasjon og verdiøkning på arealet. Slåtten kan utføres noe tidligere (første del/midten av juli) for å redusere frøsetting med strandrør. Viktig at avfallet fjernes ut av enga etter slått for å hindre utskygging av feltsjiktet og gjødseleffekt.</p> <p>Et alternativ (men dog mer ressurskrevende) er å slå to ganger, der en slår strandrør første gang i midten av juni (evt. enda tidligere) og fjerner avfallet umiddelbart, slik at spiringsforholdene bedres for andre arter. Andreslått gjennomføres deretter rundt 1 august.</p> <p>Det vil også ha stor effekt ved å innføre lettere vår- og høstbeite med sau, noe bruker også har planer om. Arealet må gjerdes inn og beitetrykket ikke være for høyt. Vårbeite relateres til den lokale vekstsesongen, gjerne 2-3 uker fra midten av mai og helst ikke etter første uka av juni. Høstbeite tilsvarende ca. 3-4 uker etter slått, og med 3-4 uker varighet. Viktigst er å unngå sommerbeite på enga. For å redusere tett mosedekke kan en forsøke å rake mosen ut av enga tidlig på vårparten, evt. bruke moseharv.</p> <p>Ved restaurering er det viktig å ikke inkludere mer areal enn det en klarer å følge opp med skjøtsel i ettertid. Er det mange delfelt som planlegges restaurert, kan det være fordelaktig å ta det trinnvis over flere sesonger. Det vil indikere hvor omfattende de ulike tiltakene er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.</p>	<p>Hvert år, ved kapasitet</p> <p>Hvert år, ved kapasitet</p> <p>Hvert år, ved kapasitet</p>	<p>Gnr/bnr 83/1</p>	<p>Første halvdel av juli</p> <p>Mai/juni - juli</p> <p>Mai, september</p>
Vedlikehold og oppsett av gjerder rundt slåttemarka. Utstyr knyttet til dette (påler, netting, slegge, kramper/spiker ol.)	Hvert år		

2.9 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)

2.9.1 Slått

SLÅTTETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKKE)
<p>Dagens ekstensive hevd med slått bør videreføres. Enga slås med tohjuling el. ljà (evt. kompaktraktor hvis nødvendig) én gang årlig rundt siste halvdel av juli - månedsskifte juli/august, som også har vært tradisjonelt slåttetidspunkt på gården. Viktigst er at enga ikke slås for tidlig slik at enkelte arter ikke rekker å sette frø, og slått før 15 juli vil kunne ha negativ effekt på artsmangfoldet. Det må slås med lett redskap (ljå el. tohjuling for å unngå jordpakking og kjørespor). Slåttedato er referanse for normalår og tidspunkt for slått bør tilpasses årlige variasjoner i vekstsesongen. Graset hesjes som i dag (evt. bakketørkes, rakes, vendes over 2-4 dager), dette for å opprettholde frøspredning og frømodning blant engartene i slåttemarka, og fraktes ut av enga.</p> <p>Hvis graset av ulike grunner evt. må kastes bør det ikke deponeres i kantsoner ovenfor enga, da dette gir en gjødslingseffekt fra gras under nedbryting.</p> <p>Skal ikke jordbearbeides, pløyes, sprøytes, gjødsles eller sås. Arealet er slakt hellende og lett-drevet med tanke på terrengforhold. Gresstrimmer kan brukes inn mot gjerder/steinrøys/-mur/andre kantsoner som vanskeliggjør tilgang med tohjuling/ljà.</p> <p>Utstørsbehov: særlig behov for tohjulsslåmaskin for gjennomføring av slått. River for vending og fjerning av gras, ljà, evt. gresstrimmer</p>	Hvert år	Gnr/bnr 83/6 7,8 daa	Ca. 1 aug.

Generelt gjelder for skjøtselsslått (for forklaring se veiledningshefte):

- Slåtten bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før i siste halvdel av juli). Slåttetidspunktet vil variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen. Følg derfor med på blomstring og frøsetting!
- Graset bakketørkes 2-3 dager før det fjernes fra området.
- Områdene kan slås med liten lett traktor med slåmaskin, tohjulsslåmaskin eller ljà, avhengig av bratthet. Kantklipper med senn kan og benyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i de fuktige partiene, som kan påføre komprimering av jorda og kjøreskader.
- Unngå bruk av kunstgjødsel, gylle eller store mengder bløt husdyrgjødsel (se veileder).

2.9.2 Beite

BEITETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Etterbeiting (høstbeite) er generelt positivt for slåttemarka og kan gjerne innføres hvis muligheten er tilstede da beite, tråkk og husdyrgjødsel holder nede feltsjiktet, øker solinnstrålingen og reduserer utarming av jordsmonnet. Dette gir som oftest mindre utbredelse med mose. Tidspunkt bør gjerne være 3-4 uker i september. Det som er viktig er at slåttemarka gjerdes inn slik at sommerbeite unngås og at det er et lett beitetrykk. Det foreligger ikke planer fra bruker per dags dato å innføre beite på selve slåttemarka, men beite på restaureringsarealet er aktuelt (se avsnitt under restaurering).	Hvert år	7,8 daa	3-4 uker, september

Generelt gjelder for beiting i slåttemark (for forklaring se veiledningshefte):

- Beiting er positivt for slåttemarka, og har vært tradisjon mange steder.
- Høstbeiting hindrer opphopning av daugras (som gir grønn gjødsling) og letter spiringen neste vår.
- Beiting gir tråkkspor som frøplanter kan spire i.
- Hvis arealet vårbeites, blir slåtten seinere (da blomstring/frøsetting kommer seinere i gang)
- Unngå tilleggsfôring inne på slåttemarka.
- Sett alltid dyrevelferden og førtilgangen i høysetet.
- Tunge storferaser bør ikke beite slåttemark (pga. tråkkskader).
- Slåttemark med rik vårblostring (f.eks. med tidligblomstrende orkideer og marinøkler) bør ikke beites.
- - Beit gjerne nærliggende skog, hagemark eller naturbeiter i sammenheng med slåttemarka. Det vil gi utveksling av frø og gener mellom ulike arealer.
- - Isådde, fulldyrka kulturenger bør ikke beites sammen med slåttemarka. Dette for å hindre spredning av uønska arter inn i slåttemarka.

2.9.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)

2.10 Oppfølging av skjøtselsplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR: 2023
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER: Ja, bør utarbeides kartlegging og skjøtselsplan for naturbeitemark.
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA:
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN: Merete Larsen

2.11 Bilder

Figur 5. Slåttemarka nedenfor tunet sett mot sørvest ned mot sjøen. UTM33 7416291N 440285Ø.

Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 9.7.2018.

Figur 6. Slåttemarka nedenfor tunet nærmest, sett mot vest. I bakgrunnen sees restaureringsarealet, dominert av strandrør. UTM33 7416291N 440285Ø.

Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 9.7.2018.

Figur 7. Feltsjikt nedenfor tunet, med bl.a. gulaks, engkvein, ryllik, blåklokke, beitesveve, engsoleie og engfrytle. UTM33 7416284N 440287Ø.

Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 9.7.2018.

Figur 8. Skogmarihånd kommer inn med en liten populasjon i enga nederst ved sjøen. UTM33 7416267N 440256Ø.
Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 9.7.2018.

Figur 9. Slåttemarka, øvre del ovenfor tunet, sett mot nord. UTM33 7416315N 440339Ø.
Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 9.7.2018.

Figur 10. Slåttemarka ovenfor tunet. Feltsjikt med prestekrage (på vei ut i blomst), marikåpe sp., ryllik, fuglevikke, rødsvingel, gulaks, engkvein, engfrytle og følblom. UTM33 7416315N 440339Ø.

Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 9.7.2018.

Figur 11. Oversiktsbilde fra 2015 av Mesøy tatt fra Mesøyfjellet. Slåttemarka med hesjer nærmest. I midten restaureringsarealet. UTM33 7416315N 440339Ø.

Foto: Oussama Louhaidia, 2015.

Vedlegg

Artsliste

Artslista er basert på en rask gjennomgang av lokaliteten og er ikke uttømmende.

Trær og busker

Selje *Salix caprea* Åkersnelle *Equisetum arvense ssp. arvense*

Urter

Bekkeblom *Caltha palustris*
Blåklokke *Campanula rotundifolia*
Enghumleblom *Geum rivale*
Engsnelle *Equisetum pratense*
Engsoleie *Ranunculus acris*
Engsyre *Rumex acetosa*
Fuglevikke *Vicia cracca*
Følblom *Leontodon autumnalis*
Grasstjerneblom *Stellaria graminea*
Gulflatbelg *Lathyrus pratensis*
Gullris *Solidago virgaurea*
Hanekam *Lychnis flos-cuculi*
Harerug *Bistorta vivipara*
Hvitbladtistel *Cirsium helenioides*
Hvitkløver *Trifolium repens*
Hvitmaure *Galium boreale*
Kvann *Angelica archangelica*
Løvetann sp. *Taraxacum sp.*
Marikåpe sp. *Alchemilla sp.*
Mjødurt *Filipendula ulmaria*
Nyseryllik *Achillea ptarmica*
Prestekrage *Leucanthemum vulgare*
Ryllik *Achillea millefolium*
Rød jonsokblom *Silene dioica*
Rødkløver *Trifolium pratense*
Rødknapp *Knautia arvensis*
Skogmarihånd *Dactylorhiza fuchsii*
Skogsnelle *Equisetum sylvaticum*
Skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*
Stornesle *Urtica dioica*
Tviskjeggveronika *Veronica chamaedrys*
Tyrihjelms *Aconitum septentrionale*
Vanlig arve *Cerastium fontanum ssp. vulgare*
Vanlig høymole *Rumex longifolius*

Graminider

Dunhavre *Avenula pubescens*
Engfrytle *Luzula multiflora ssp. multiflora*
Engkvein *Agrostis capillaris*
Engrapp *Poa pratensis ssp. pratensis*
Gulaks *Anthoxanthum odoratum*
Hundegras *Dactylis glomerata ssp. glomerata*
Rødsvingel *Festuca rubra*
Slåttestarr *Carex nigra ssp. nigra*
Strandrør *Phalaris arundinacea*
Sølvbunke *Deschampsia cespitosa ssp. cespitosa*
Timotei *Phleum pratense ssp. pratense*

Tiltakslogg, grunneiers notater

AREAL/DELOMRÅDE :	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVERK/ TIMER	ÅR
		[mnd./ dato/uke]		

Overvåkning, log

I enkelte tilfelle kan f. eks grunneier/bruker ha interesse av/artskunnskap nok til å telle opp enkeltindivider av særskilte planter innen et avgrensa fast, område på noen få m² hver sesong. Dette kan være verdifull artsinfo å legge til rette for. Å fylle ut en slik tabell kan da være et (overvåknings)iltak som nevnes under 2.9.3.

POSISJON/FELT:	ART	DATO	ANTALL INDIVIDER	ÅR

Etterord

Nøkkelord:	Slåttemark, skjøtsel, naturtyper, biologisk mangfold, handlingsplan, skjøtelsesplan, utvalgt naturtype, vegetasjon
Key words:	
Andre aktuelle publikasjoner fra prosjekt:	

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.